

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Cilj slovenskega državnega gibanja: priboriti slovenskemu narodu tako mero narodne svobode kot jo že uživajo drugi svobodni narodi. Vse to pa bo mogoče doseči le v lastni, mednarodno priznani državi SLOVENIJI!

TREZNA PRESOJA

Na vseh straneh naše zgodovine naletimo na porazne postavke, ki molče, a hkrati očitajoče pričajo:

- o izgubi slovenskega narodnega ozemlja,
- o raznarodovanju slovenskega življa,
- o prekomernih dajatvah tako v blagu, davkih in podobnih izterjatvah kot v človeških žrtvah.

Vse to se je dogajalo dolga stoletja v nemški Avstriji, dalje v "bratski" unitaristični, kraljevi in zdaj že štiri desetletja in čez v federativni komunistični Jugoslaviji. Pravi čudež je, da smo se kljub namernim, neprestanim oviram kot narod jezikovno in kulturno obdržali.

ZA KAJ PRAVZAPRAV GRE?

Narod, ki si ne piše lastnih ustav in zakonov, ne nalaga in ne izterjava lastnih davkov, ne sklepa mednarodnih pogodb z drugimi suverenimi narodi, ne živi polno narodno življenje. Tak narod životari, hira, propada. Vse to se v polni že vsa leta dogaja slovenskemu narodu.

Danes gre za goli življenjski obstoj slovenskega naroda, za samobitno slovensko suvereno odločanje na vseh področjih slovenskega narodnega življenja; za svobodno, mednarodno priznano državo Slovenijo, ki bo v danih okoliščinah in prilikah sama, po lastni predstaviški presoji odločala, kam se, oziroma, ne priključi...

To mora biti naš vseslovenski ideal, naš nepreklicni cilj. Temu neodstropljivemu cilju morajo biti podrejeni vsi naši napori. Mednarodno priznana država SLOVENIJA bo kot polnopravni subjekt mednarodnega prava in dalje kot članica Združenih narodov pri reševanju globalnih problemov sodelovala, soodločala in s tem prekinila stoletja dolgo hlapčevsko podrejenost, v kateri so le drugi narodi odločali o naši usodi.

Vsa doseđanja, stopnjejoče vztrajna, vsestransko konstruktivna kritika, z njo vred vsi v matičnih občilih iznešeni predlogi, kako izboljšati zdaj že kar nevzdržno stanje v SR Sloveniji, so na žalost le "glas vpijočega v puščavi", grmenje brez blagodejnega dežja, seganje po Lazarjevih, skromno odmerjenih drobtinah, ki morda bodo, verjetno pa tudi to ne, le začasno pomirile pogumne slovenske kulturnike, iskrene borce za resnično slovensko svobodo, ne pa rešili perečih problemov, ki zadevajo slovenski narod v celoti.

Razlogi, zakaj so vsi ti predlogi že vnaprej obsojeni na neuspeh, so v glavnem naslednji:

- Dolomitska izjava iz 1943. leta, s katero si je slovenska komunistična partija spretno prisvojila izključno oblast nad slovenskim narodom;
- krščanski socialisti s Kocbekom na čelu in levo krilo mlajših slovenskih liberalcev-sokolov so se odrekli pluralistični zasnovi po 21. juniju 1941. leta organizirane O.F. in s tem kratkovidnim dejanjem dali slovenskim komunistom popolnoma proste roke;
- ideološki imperializem pod diktatorskim vodstvom slovenske komunistične partije;
- slovenski komunistični partiji je več za ideološki univerzalizem kot pa za slovensko narodno bitnost, slovensko narodno rast in napredek;
- srbska agresivna hegemonija;
- tajna policija-UDBA;
- prepovedano kritiziranje z umišljeno gloriolo obdane jugoslovanske vojske,
- načrtno odvzemanje zveznim republikam po ustavi priznanih kompetenc;
- centralno planirano, dirigirano, zato negospodarsko gospodarjenje in nesmiselno izkoriščanje hkrati;
- hromenje izvirne človeške iznajdljivosti in s tem volje do dela;
- načrtno omalovaževanje slovenske narodne zavesti;
- teptanje osnovnih človeških in narodnih pravic;
- popolno ignoriranje zdaj že globalno sprejetega načela o samoodločbi narodov...

KAJ TOREJ NAPRAVITI?

Če hočemo Slovenci korenito izboljšati akutne razmere v domovini, resnično ustvariti zdrave pogoje vsestranske slovenske narodne rasti in napredka, je nujno potrebna, brez odlaganja, popolna reorganizacija sedanje zvezne države Jugoslavije -SFRJ-, v kateri bodo zdaj obstoječe zvezne republike-, v za uho sicer zvenečimi, vsebinsko pa

praznimi republiški vzdevki! — postale samostojne, mednarodno priznane države in s tem neposredni subjekti mednarodnega prava s pravico sklepati in prevzemati obveznosti mednarodnih pogodb.

Ta ali oni bo morda oponesel, da je to gledanje separatizem, Z ozirom na to možnost osporavanja morebitnemu kritiku že vnaprej odgovarjamo in poudarjamo, da to ni separatizem, pač pa edina pot, kako ustvariti zdrave pogoje vsestranske slovenske narodne rasti; edina pot, kako oživeti zdaj teptane slovenske narodne vrednote in z njimi ranjeni slovenski narodni ponos; edini način, kako pomiriti in vsaj do neke mere zadovoljivo spraviti zdaj sprte južno slovanske narode in končno vendarle vzpostaviti zdrave, konstruktivne meddržavne odnose!

S to temeljito reorganizacijo sedanje federativne komunistične Jugoslavije bomo Slovenci dosegli med drugimi splošnimi pridobitvami še naslednje, dozdej zelo malo ali pa sploh ne omejene:

- znatno zmanjšali, če že ne popolnoma ustavili slovensko emigracijo;
- okrepili slovenske narodne manjšine v Avstriji, Italiji in Madžarski, ker bi jih lahko bolj organizirano, neposredno, neprestano podpirali v njihovi borbi za obstanek;
- s spretno sosedstveno politiko utrdili, lahko pa tudi tu in tam, povečali slovensko narodno ozemlje;
- z ozirom na geopolitično lego slovenskega narodnega ozemlja bo slovenski narod s svojo lastno, mednarodno priznano državo uspešno opravljal poslanstvo posrednika med Severom in Jugom, Vzhodom in Zahodom!

Slovenski narod bo po nakazani poti nanovo zaživel in vsestransko napredoval. Prepričani smo, da si to želi vsak Slovenec - izjemo zakrknjenih komunistov! - v matični domovini, zamejstvu in zdomstvu!

Ludvik Jamnik

Jugoslavija in evropska skupnost

V zadnji številki S.D. smo omenjali, da je na zasedanju evropskega parlamenta v Strasburgu govoril dr.F. Bučar. Danes priobčujemo ta govor v celoti:

Jugoslovenska komunistična država je v gospodarski krizi in iz nje ne najde izhoda. Zaostruje se tudi mednacionalno vprašanje v skupno državo stlačenih narodov, ki po ustavi iz leta 1974 sicer formalno uživajo vsak svojo narodno suverenost, pa jim grozi nevarnost, da jim Srbi z vzpostavljenim upravnim centralizmom in narodnostnim unitarizmom končno vsilijo svoje velikosrbsko gledanje in pojmovanje skupne države.

Zato zlasti Slovenci in Hrvati, ki živijo v dveh najzapadnejših, najnaprednejših in zato srbskim nameram najbolj nasprotnih republikah, skušajo na nek način dobiti stik z Evropsko gospodarsko skupnostjo, ker vidijo, da bi tam njihova gospodarstva mogla uspevati in se razvijati vstric z zapadno-evropskimi državami. Nasprotuje pa tej nameri najbolj sam v jugoslaviji vladajoč politični sistem - komunistična diktatura, pa tudi južne manj razvite republike, ki dobivajo - zlasti iz Slovenije - precejšnjo gospodarsko pomoč.

Slovenski intelektualec dr. France Bučar, sodelavec znane ljubljanske Nove Revije, ki je v februarjski številki leta 1986 objavila

razprave 16 slovenskih intelektualcev o slovenskem narodnem programu, je letošnjega 20. januarja govoril na zasedanju Evropskega parlamenta v Strassburgu. Zaradi važnosti njegovih izjavanj se nam zdi primerno njegov govor objaviti v celoti.

"Za nekoga, ki pride iz Slovenije - tipično evropske dežele, toda dejansko v Evropi skoraj nepoznane zaradi dejstva, da je večji del svojega zgodovinskega obstoja bila vključena v druge države, nekoč v avstroogrsko cesarstvo, zdaj pa v Jugoslavijo - je gotovo edinstvena priložnost doživeti redko ustanovo evropske enotnosti. Za nas združena Evropa predstavlja ideal Evrope kot skupnosti svobodnih narodov, kjer bo prostora tudi za tako majhne narode kot so Slovenci, ki v svoji zgodovini niso nikdar imeli lastne neodvisne države, vendar so vzdržali v kljub vsem neugodnim prilikam. Zdaj, ko so vključeni v državo t. i. realnega socializma, Slovenci spoznavajo, da se jim postavlja vprašanje celo njihovega golega obstoja kot samostojne nacije, naslednice evropske dediščine. Brez njihove

volje ali privoljenja so prisiljeni živeti v državi, ki je po svoji temeljni filozofiji in ideologiji v popolnem nasprotnu z njihovo voljo živeti kot svobodni in neodvisni poedinci, ki jim je njihova narodnost sestavni del njihove osebne celostnosti.

Leninistična država - ki ji vlada komunistična partija kot samoi-menovana avantgardna sila pooblaščenca vladati zaradi svojega poznanja zakonov družbenega razvoja in svojega umevanja ustvariti novo socialistično družbo pravice in enakosti - svojim državljanom ne more dopustiti, da bi živeli kot neodvisni in svobodni posamezniki. Partija tega ne dela toliko zaradi svoje pokvarjenosti ali svoje zlobnosti kot zaradi svojega cilja, ustvariti družbo na vnaprej namišljenih umetnih temeljih takih družbenih odnosov, ki se ne ozirajo na dejstva resničnega življenja, v prvi vrsti gospodarskih zakonitosti.

Taka zamisel izhaja iz stališča družbe kot modela zaprtega sistema, v katerem sleherna poedina človeška oseba igra vlogo variable, ki ji vlada in jo upravlja Partija. Brez takega gledanja na poedince ni predstavljava niti sama ideja nove družbe: tako socialistično ali komunistično družbo je mogoče graditi samo, če se vsi poedinci obnašajo na po programu predviden način. Dosledno torej individualne svoboščine nasprotujejo pojmu take socialistične družbe in so zato označene kot protirevolucionarne. To je tipična contradicija in adiceto.

Že sam obstoj leninistične države je neprestano kratenje in ne samo kršenje osnovnih človekovih pravic: posameznika skrči na orodje, na državljanski material take družbe. Katerikoli komunistična partija, ki bi dopustila nekaj nasprotnega, to je, kadar bi svojim državljanom dopuščala uživati človečanske pravice, bi s tem že izgubila svojo zakonitost.

To bi pomenilo isto kot če bi se odrekla svojemu zgodovinskemu poslanstvu izgrajevanja komunistične družbe. Kajti leninistična partija izvaja svojo zakonitost iz svojega namena ustvariti družbo enakih svobodnih poedincev brez kakršnegakoli izkoriščanja. Če pa hoče ustvariti tako eshatološko svobodno družbo, mora že takoj v začetku zadušiti sleherno svobodo. To je njeno pglavitno protislovje, kot v njeni ideologiji, tako tudi v praksi.

Zato je leninistična država v tem pogledu v zelo nezavidljivem položanju: ne sme dopuščati človečanskih pravic, istočasno pa svojo zakonitost izvaja iz svojega izvirnega stališča doseči prav iste pravice. Tu je njena slaba točka. Sleherni dokaz kršitve teh pravic je

Dalje na str. 2

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$15.- per year
\$ 1.25 single issue

Advertisement:
50¢ per space line

Owned and published monthly by Slovenian National Federation of Canada.
Lastnik in izdajatelj Slovenska Narodna Zveza v Kanadi
646 Euclid Ave., Toronto, ON M6G 2T5
Edited by Editorial Board
Urejuje konzorcij Slovenske Države
Zastopnika:
Martin Duh
Calle 105, No. 4311
Villa Ballester, Argentina

Ludvik Jamnik
79 Watson Ave.
Toronto, ON M6S 4E2 Canada

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$15, za Argentino in Brazilijo po dogovoru. Anglija, Avstrija, Avstralija, Francija, Italija in druge države \$12 US. Po letalski pošti po dogovoru.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja

C. g. Janez Kopač

Prelat dr. J. Hornback

Te dni obhajata zlati jubilej mašništva dva ugledna in zaslužna Slovenca: Prelat dr. Janez Hornback na Koroškem in lazarist, župnik pri Brezmadežni v New Toronto, Kanada, č.g. Janez Kopač.

Prelat dr. Hornback je vsa leta po vojni podpiral tri vogale Družbe sv. Mohorja v Celovcu, poleg tega, da je ves ta čas tudi župnikoval v Podgorjah na Koroškem. Lahko trdimo, da brez njegove delavnosti, iznajdljivosti in odločnosti, zelo verjetno danes Mohorjeve ne bi bilo v tej obliki. Poleg tega, da je kot ravnatelj dvignil Mohorjevo po vojni iz "nje duhovnih in materijelnih ruševin", ji je dodal še "ponos slovenske kulture na Koroškem", kar tri dijaške domove, kjer se v katoliškem duhu vzgajajo bodoči slovenski izobraženci na Koroškem.

C.g. Janez Kopač je po končani vojni misijonaril na Kitajskem do prevzema oblasti po komunistih. Takrat je v zgodnjih 50-ih prišel v Kanado, kjer je pomagal ustanoviti prvo slovensko cerkev v Kanadi, Marijo Pomagaj na Manning Ave., pozneje pa sam postavljaj svetišče Brezmadežni s Čudodelno Svetinjo v New Toronto, skupno z dvorano, župniščem, domom za upokojene lazariste, domom za č. sestre, Baragov dom na letnem letovišču, končno pa predsedoval še pri zaključni gradnji starostnega doma "Lipa", vse to poleg redne skrbi za duše. Pri vsem tem je družil Slovence v Kanadi in znatno pripomogel, da so ohranili narodno zavest, ki so jo preko slovenske farne šole posredovali tudi svojim otrokom. Dva Slovenca-garača sta si postavila spomenike "aere perennis", ki pričajo o njunem idealizmu in vdanosti služiti Bogu in slovenskemu narodu.

Obema jubilantom za ta važen življenjski trenutek čestitamo in jima želimo še dolgo dobo mirnega in zasluženega pokoja.

Nadaljevanje s str.1

obenem dokaz proti njeni zakonitosti in razkrinkava njeno naravo kot čisto navadno tiranijo brez kakršnegakoli možnega zakonitega opravičila. V tem je tudi njena manjvrednost v odnosu do resnične demokracije. Nепrestano mora izigravati demokracijo, istočasno pa je globoko nedemokratska.

Stvar je torej čisto jasna: Boriti se proti leninistični tiraniji ne pomeni, da je potrebno poseči po fizičnem nasilju, zagovarjati odkrit upor, še manj pa zagovarjati terorizem, ipd. Ravno nasprotno. Take metode bi jo še bolj utrdile. Borba proti leninistični tiraniji skuša izkoristiti vsa mogoča sredstva, ki jo bodo prisilila, da bo v praksi ostvarila to, kar v teoriji zagovarja: da bo dejansko demokratska.

Najnovejši razvoj kaže, da se je zgodilo nekaj, kar te možnosti mnogo bolj kot poprej približuje resničnosti. Skrajno siromašni rezultati v gospodarstvu in vedno večja zaostalost v znanstvenih in tehnoloških dosežkih prikazuje vse te države v razmerju do razvitejšega svobodnega sveta ne samo kot drugorazredne, ampak jim v očeh Tretjega sveta odvzemajo vlogo zgloda za bodočnost.

Zato so komunistične države primorane včasih spremeniti katero svojih temeljnih dogem. Ena izmed teh je, da leninistična partija mora uvesti načela tržnega gospodarstva namesto upravno urejevanje, planirane in centralizirane ekonomije. Prisiljeni so priznati, da bodo samo z dopuščanjem zakonov ponudbe in povpraševanja v svojem gospodarskem delovanju mogli najti izhod iz sedanje slepe ulice. To dopustiti pa bi pomenilo dopustiti ne le več gospodarskih ampak tudi več političnih svoboš-

čin; to pomeni dopustiti več demokracije, več avtonomije, več decentralizacije. Če pa se to izvede do zadnjih posledic, bi to spravilo v nevarnost samo prevlado komunistične partije.

Začetek takega procesa je preestrojka v Sovjetski zvezi, toda primer najgloblje breizglednosti je pa še vedno Jugoslavija. Vse, kar bi te države moglo prisiliti, da bi stopile na pot svobodnejšega gospodarstva, pomaga narodom teh držav na poti k njihovi svobodi; to pa pomeni ustvarjati Evropo svobodnih narodov.

Iz tega sledeča logika je zelo jasna: Kakršnakoli pomoč, zlasti pa finančna, dana vladam teh držav jim pomaga izbegavati kar je sicer neizbežno: revizijo svojih dosedanjih smeri. Omogoča jim nadaljevanje dosedanje prakse antidemokratskega postopanja napram svojim narodom. To je bistvena in usodna točka v sedanjem procesu v vseh teh državah.

Jugoslavija je v tem smislu poseben primer. V spopadu dveh superblok velja ta država za važen faktor ravnotežja med dvema velikima silama. Zpad je prišel do zaključka da sleherni pomoč ki Jugoslavijo ohrani kot neodvisno državo, prispeva k ohranitvi ravnotežja, k ohranitvi miru. Resničnost pa je seveda daleč od tega mišljenja.

Sedanja politična, gospodarska in moralna kriza (Jugoslavije) ni samo posledica slabega upravljanja ali zgrešenih političnih odločitev. To je neizogiben rezultat izključne nadvlade partije, ki zavrača in odklanja sleherni misel političnega pluralizma, ki zato nikjer ne uživa nobene podpore, ki je vladana po vzorcu t. i. demokratskega centralizma, ta pa je v svojem bistvu popolno nasprotje federalizma. To je partija, ki svojo

voljo vsiljuje vsem jugoslovanskim narodom brez ozira na njihove cilje in stremjenja. To je politika, ki je v vsakem oziru ravno nasprotna vsemu, kar bi bilo potrebno za ohranitev skupnosti teh različnih narodov, kultur, verstev, zgodovinskih izkustev itd.

Jugoslavija je mogoča - da ne bom preveč romantičen - le kot skupnost v različnosti. Komunistični režim noče nobene različnosti. Če naj se na ozemlju, ki se danes imenuje Jugoslavija, ustvari področje varnosti in stabilnosti, potem je treba podpirati prizadevanja narodov v Jugoslaviji za njihovo dejansko neodvisnostjo, za sodelovanje med njimi v obliki, ki jo oni spoznajo odgovarjajočo svojim koristim, to pomeni podpirati demokracijo kot predpostavko takega sodelovanja. Tu ni govora o delitvi Jugoslavije kot države, ampak gre za potrebo pomoči tej državi na poti do demokracije in samoodločbe njenih narodov".

Minule zgodovinske izkušnje in tudi analize sedanjega položaja kažejo na to, da bi Jugoslavija bila mogoča samo kot skupnost svobodnih, demokratskih narodov, ki bi drug z drugim medsebojno sodelovali na podlagi skupni koristi, ki bi jih oni sami določili. Totalitarna, antidemokratska Jugoslavija je le navidezno oporišče miru in stabilnosti na svojem področju. Dejansko je ta država najslabotnejši člen v verigi.

Ta govor dr. F. Bučarja je pozneje javno napadel predsednik SR Slovenije, Jože Smole, na sestanku v Murski Soboti, kjer je Bučarja označil kot izdajalca. Najbolj je Smole-ja vznemirjalo dejstvo da je Bučar v Strasburgu pozival zapadnoevropske državnike, "naj prenehajo z vsako finančno pomočjo Jugoslaviji, ker s tako pomočjo podaljšujejo obstoj totalitarne, kominternovskega, centralističnega, stalinističnega režima." (Politika, 12.mart 1988)

Zadušnica za vse slovenske žrtve komunistične revolucije

Toronto: Dne 28. maja je bila pri Brezmadežni v New Toronto maša zadušnica za pobite domobrance in za druge žrtve komunistične revolucije. Cerkev je bila polna. Naslednji dan je pa predaval v stavbi OISE na Bloor cesti kanadski major Paul Barre. Govoril je o "Prisilnem vračanju Jugoslovancov" iz Avstrije leta 1945." Kot je znano je bil major Barre poveljnik civilnega taborišča v Vetrinju, kjer je čakalo na usodo nad 6000 slovenskih civilnih beguncev. Major Barre je z odločnim nastopom preprečil vračanje teh be-

gunccev in so mu mnogi Slovenci v Kanadi lahko hvaležni, da jim je tako rešil življenje.

+ Dr. Janez Janžekovič

V Ljubljani so pokopali 14. marca slovenskega filozofa novoskolastika dr. Janeza Janžekoviča. Večino svojih teoloških in filozofskih študij je opravil v Franciji. Po kratkem kaplanovanju je začel predavati najprej sedem let v mariborskem bogoslovju, od 1.1938 do 1975 pa na ljubljanski teološki fakulteti, kjer je nasledil dr. Aleša Useničnika. Njegova dela so

izšla v 6. zvezkih pri Mohorjevi družbi v Celju. Bil je velik narodnjak in je zagovarjal stališče, da je nezvestoba svojemu narodu sarni greh. Kljub svoji železni logiki je bil skrajno obziren tudi do ljudi, ki so bili nasprotnega mnenja kot on ali v očitni zmoti. Vedno je znal najti tudi pri takih kaj dobrega, kar je lahko pohvalil. Pred neaškim napadom Jugoslavije je priobčeval v Straži v viharju serijo člankov, v katerih

je dokazoval zmotnost nacizma. Za svojo osemdesetletnico se je družini javno prištel k stražarjem.

"Slovenija bo morala doseči notranjo spravo, predno bo mogla uspešno voditi borbo za obstanek! Ljubljana mora postaviti spomenik padlim domobrancem! Postaviti mora osebne spomenike padlim mučencem kot dr. Ehrlichu in drugim, ki so bili žrtve političnih umorov." PB

Dr. Janez Janež

- zdravnik, misijonar
na Formozi

Katoliški nemški časopis Bildpost je v svoji nedeljski izdaji 5. julija 1987 objavil tale članek z velikim naslovom: Misijonar ob operacijski mizi - orodje božje na Tajvanu.

Ko dosežejo "slavni in znani" svoje 75 leto, potem pridejo časnikarji, fotografi, čestitke in darovi. Kirurgu dr. Janezu je najlepše čestital eden izmed visokih Kitajskih uradnikov, ko je rekel: "Ta je eden izmed najbolj zaslužnih mož na Tajvanu".

V večnost ga bo sprejela hvaležnost 75 000 njegovih pacientov, ki jih je operiral in se vsi soglašajo v tem, ko pravijo: To je mož dobrega srca, ali pa: Temu se moram zahvaliti za svoje življenje!" Da mu to priznajo, ta slovenski zdravnik že še nekako prenese. Drugače pa noče nič vedeti o časnikarjih in reporterjih, ki hočejo iz tega skromnega pomočnika Kamilijancev narediti "Alberta Schweitzerja na Daljnem Vzhodu!" Narédim svojo dolžnost", tako pravi, "in o tem se ne govori!" Vendar nam naj ne zameri ta nesebični kirurg, da smo na krščanskem zapadu ponosni na moža, ki spričuje svoje vero v dnevnem pričevanju.

S 35 leti je že bil kirurg v Ljubljani. Potem je odšel iz Ljubljane in šel v Argentino. Komaj je prišel tja, že ga je prosil njegov slovenski rojak salezijanski pater Kerec, če bi prevzel vodstvo klinike v Yunau na Kitajskem. Takoj se je odločil, da gre tja. Vendar po nekaj letih je bil skupaj s katoliškimi misijonarji pregnan iz Kitajske.

Prišel je na Formozo (Tajvan) in je tam skupaj s kamilijanci prevzel majhno bolnico, ki jo je preuredil v skromno kirurgijo z dvanajstimi posteljami.

Sedaj že živi in dela tu v Lotungu 34 let. Dosegel je svetovni rekord, ki ga ni enakega. Dr. Fan, tako so Kitajci njegovo ime Janez spremeni- li, je v letih izvršil 75 000 operacij velikih in malih. To se pravi: v 12410 dneh, vključeni so prazniki in nedelje, je ta izvršil skoraj šest

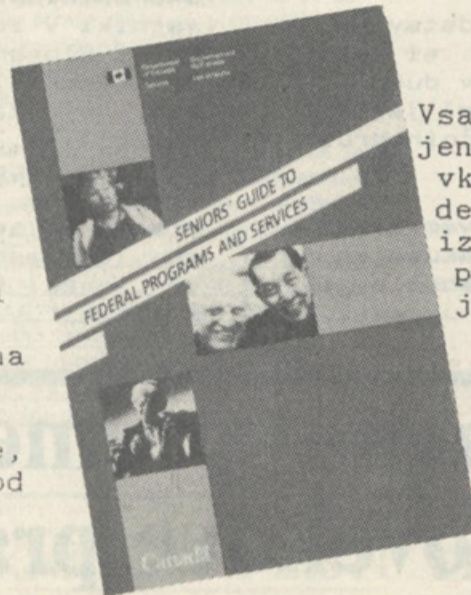
srečne. Njegovi pacienti so ribiči, kmetje, delavci na riževih poljih in reveži; on zase se počuti samo za navadno orodje v božjih rokah. Najlepše darilo, ki mu ga je nekoč nek pacient poklonil je bilo, ko je rekel: "Nikoli nisem mislil, da so na svetu ljudje ki ljubijo ljudi, ki jih nikoli niso preje poznali".

Xaver Schwarze

IF YOU'RE A SENIOR or know someone who is, this is the guide to government services you've been waiting for.

Če ste upokojenec, ali poznate koga, ki je, tukaj so navodila za državne uslužnosti, na katere ste čakali:

Naslov publikacije je "Senior's Guide to Federal Programs and Services", ki nudi osnovne informacije o Zvezni pomoči in služnostih, ki so na razpolago upokojenecem. Federalna vlada nudi dobesedno na ducate programov, posebno za upokojenec, ki obsegajo široko področje aktivnosti in potreb.

Vsak napor je bil storjen, da so vsi programi vključeni. Poiščite Guide na Info-Centrih v izbranih supermarketih po celi Kanadi. Guide je na razpolago, skupno z drugimi publikacijami, ki vam bodo koristile. Lahko pa dobite tudi brezplačno kopijo, če izpolnite priložen kupon in kuverto naslovite na:

Seniors
P.O. Box 8176, Ottawa, Ontario K1G 3H7

Name _____
(PLEASE PRINT)
Street _____
City _____ Province _____ Postal Code _____
English Français

Government of Canada
Minister of State for Seniors
Hon. George Hees

Gouvernement du Canada
Ministre d'État pour le Troisième Âge
L'hon. George Hees

Canada

Dr. Janez Janež v operacijski sobi.

operacij na dan. Začel je v ubogi operacijski sobi, zatem v večji bolnici in danes so tam v modernem St. Marys Hospital Lotung že štiri operacijske dvorane. Vse to vodijo misijonarji iz reda Kamilijancev. Dr. Janez je samo njihov pomočnik brez plače. Vsak dan je na delu in operira od petih naprej do polnoči. Daleč naokoli je dr. Fan poznan. Vsaka operacija, ki se posreči dela cele vasi in velike družine

VABIMO NA 29. SLOVENSKI DAN S TEMO

"SLOVENSKA GLASNOST"

GLAVNI GOVORNIK: DR. MARKO KREMŽAR,
NAČELNIK SLS IN ČLAN SNO IZ ARGENTINE,

NEDELJA 24. JULIJA 1988

NA SLOVENSKEM LETOVIŠČU PRI BOLTONU

SLOVENSKO-KANADSKI SVET.

“CERKEV NAJ SE NE MEŠA V POLITIKO”

To krilatico, ki jo Slovenci poslušamo že nad sto let, sedaj od ene, sedaj od druge strani, zlati še zadnjih 40 let, ko je v komunistični Sloveniji uzakonjena ločitev Cerkev in države, je enkrat za vselej razčistila "Komisija Pravičnost in Mir" slovenske pokrajinske škofovske konference v svoji poslanici slovenski vladi julija lanskega leta in še bolj odločno in podrobno potrdila na seji Sveta za odnos z verskimi skupnostmi, ki se je vršila pod predsedstvom Jožeta Smoleta dne 16.3. t.l., kot prispevek slovenskih katoličanov za nameravane spremembe jugoslov. ustave.

Rimsko katoliška Cerkev, ki predstavlja velik del slovenske družbe, si lasti pravico, ne, celo dolžnost, da v duhu splošnih krščansko-moralnih načel jasno spregovori o svobodnih in pravičnih družbenih odnosih.

Pri tem se Cerkev ne želi "vmešavati v politiko" v smislu, da bi si skušala pridobiti oblast, ali poskušala sodelovati kot partner pri oblasti. Primer upravi-

čenega posega v "politiko" je n.pr. odločno stališče katoliške Cerkve glede monoplnega poučevanja ateističnega materialističnega marksizma v javnih šolah, z izključitvijo Cerkev do enake pravice poučevati krščanski nauk z višjimi duhovnimi vrednotami. Podoben primer "vmešavanja Cerkev v politiko" je poseg torontskega kardinala Emmett Carterja, ko je javno obsodil kanadske politike zaradi njihovega neodločnega stališča do abortusa, z izjavo: "Začetek življenja je ob spočetju."

Ponatiskujemo ta važen dokument Rimsko katoliške Cerkve v Sloveniji, da bodo verniki v zdomstvu obveščeni, kako si Cerkev v Sloveniji prizadeva zagotoviti katoličanom človeške pravice, ki se nam tukaj v Kanadi zdijo same po sebi razumljive, doma se pa morajo zanje boriti. Tako bodo bolje informirani slovenski verniki v zdomstvu lahko dajali svojim bratom in sestram v Kristusu moralno podporo. Istocasno bomo pa tukaj dobili odgovor, zakaj se včasih tudi Cerkev mora "vtikati" v politiko:

DRUŽINA 12 - 1988

Ustavne spremembe in človekove pravice

Izjava Komisije Pravičnost in mir

Glede na to, da poteka široka razprava o ustavnih spremembah in je naša javnost različno sprejela in razumela izjavo Kom-

sije Pravičnost in mir z dne 25. junija 1987, ima ta Komisija za potrebno, da še enkrat natančno opredeli svoja stališča

1. Splošna moralna načela o svobodnih in pravičnih družbenih odnosih vežejo vse ljudi, zato imajo vsi ljudje brez izjeme tudi pravico in celo dolžnost, da v luči teh načel razpravljajo o okoliščinah, v katerih živijo, in si z vsemi moralno dovoljenimi sredstvi prizadevajo za njihovo izboljšanje. To pravico in dolžnost imajo tudi verniki kot skupnost in kot posamezniki, ki povrh še predstavljajo pomemben del naše družbe. Komisija Pravičnost in mir hoče najprej prispevati, da bi se verniki katoliške Cerkve kot posamezniki in kot skupnost svojih dolžnosti do družbe vedno bolj zavedali, in sicer s tistega moralnega vidika, ki izhaja iz krščanske vere. K verski svobodi ne sodi samo pravica sprejemati verske resnice, temveč tudi ravnati v skladu z njihovimi moralnimi posledicami. Zato Komisija pojmuje svoje delovanje kot sestavni del verske svobode in oznanjevanja vere.

2. Izhodišče Komisije Pravičnost in mir je stalen nauk katoliške Cerkve, po katerem je človek kot oseba temelj in cilj vseh družbenih, gospodarskih, kulturnih in političnih prizadevanj in ureditev. Vsak človek pa je kot oseba nosilec neodtujljivih pravic, ki mu jih ne podeljuje nobena oblast, temveč jih ima zato, ker je človek. To pomeni, da morajo ljudje za te pravice vedeti, zakoni morajo te pravice nedvoumno jamčiti, oblast pa jih mora spoštovati. To obvezuje vsako oblast, ne glede na ideologijo njenih nosilcev. Tem moralnim zahtevam se ne more odpovedati noben kristjan, ker bi to pomenilo, da se izneverja sestavnemu delu krščanske vere in morale. Zato bo Komisija vedno odklanjala, da bi njena stališča ocenjevali kot nedopustno vmešavanje Cerkev v politiko v smislu nekakšnega potegovanja za oblast ali kot poskus partnerske delitve oblasti. Sama pa bo skrbela, da bo ostala na ravni moralnih načel, ki zavzujejo vsakega človeka in kristjana.

3. Med moralnimi načeli o družbenem in političnem življenju nameinja Komisija Pravičnost in mir posebno pozornost najprej pravici do svobode misli, vesti in veroizpovedi. V letošnji novoletni poslanici poudarja papež Janez Pavel II., da je verska svoboda »vogelni kamen zgradbe človekovih pravic«. To je razumljivo, kajti

svobodno iskanje in sprejemanje osebnih nazorov je prvi pogoj, da je človek svobodna, neodvisna in odgovorna osebnost. Nasprotno pa je vsako nasilje nad vestjo in osebnim prepričanjem hudo teptanje človeka kot svobodnega in odgovornega bitja. Svojo vero ali nazor pa ima človek pravico ne samo zasebno, temveč tudi javno izražati, »bodisi posamezno ali v skupnosti z drugimi« (Splošna deklaracija, 18. člen). Pravica do verske svobode prav tako zahteva, da so vsi nazorji enakovredni in da vernost ter pripadnost občestvu verujočih tudi praktično ni ovira za kakršno koli delovno mesto ali funkcijo v družbi. Končno je treba pripomniti, da se spoštovanje osebnega nazora začne že v vzgojno-varstvenih in izobraževalnih ustanovah. Te nimajo pravice vsiljevati kakšno posebno ideologijo ali onemogočati svobodno in javno izpovedovanje verskega prepričanja gojencev in učencev in življenja v skladu z njim. Prvo pravico do vzgoje imajo starši, vzgojne ustanove pa jih morajo podpirati.

4. Komisija se ne zavzema samo za pravice vernikov, temveč vseh ljudi. Zato bi bilo v sedanjem trenutku, ko vsi govorimo o demokratizaciji naše družbe, primerno premisliti, kakšno vlogo naj ima in v resnični demokratični družbi poseben zakon o pravnem položaju verskih skupnosti in kako ga je treba razlagati. Če je v družbi s splošnimi zakonskimi določili za vse ljudi in vsa njihova združenja ali občestva resnično zajamčena svoboda misli in vesti v vseh njunih razsežnostih, je s tem v zadostni meri zajamčena ta svoboda tudi za Cerkev in njene člane.

5. K svobodni in celoviti človeški osebnosti sodi tudi ustrezno in svobodno kulturno življenje z vsem, kar to obsega: pravica do uporabe materinje jezika, do narodne identitete in suverenosti ter njunega gospodarskega, kulturnega in političnega uveljavljanja. Vsaka oblika podrejanja enega naroda drugemu je v očitnem nasprotju s svobodo, enakopravnostjo in osebnim dostojanstvom, ki jih hoče nauk o človekovih pravicah jamčiti. Zato ima vsakdo, ki izpoveduje krščansko vero, dolžnost, da se upre slehernemu odkritemu ali ideološko prikriteму poskusu podrejanja enega naroda drugemu. S tega vidika je treba v sedanjih razpravi

o ustavnih spremembah zavračati vse, kar vodi v raznarodovanje, tudi če se ideološko drugače prikazuje. Politični voditelji pa imajo do svojega naroda v tem trenutku še posebno velike odgovornosti.

6. Z naukom o svobodni mišljenja in njegovega izražanja je najtesneje povezana svoboda obveščanja. Svobodno širjenje nazorov in informacij, ne glede na meje in ideološko pripadnost, je tudi ena osnovnih zahtev demokratije, saj je vsestranska obveščenos pogoj za resnično svobodno oblikovanje osebnega nazora in odgovornega ravnanja. Pri nas pa se otezuje in omejuje uvoz na tujem objavljenega tiska, kar je v nasprotju z nekaterimi mednarodnimi dogovori, ki hočejo omogočiti svobodno pretok idej in informacij. Prav tako je to resna ovira za uresničevanje zamisli o enotnem slovenskem kulturnem prostoru.

7. Prav tako je v jasnem nasprotju s človekovimi pravicami sodno preganjane zaradi kakšnega posebnega nazora in njegovega širjenja, če le ne gre za razglajanje nasilja in nestrpnosti. Še bolj pa je treba obsoditi postopke, ki so naperjeni proti zagovornikom človekovih pravic. Zato si je treba še naprej prizadevati za spremembo tistih določil naše sedanje zakonodaje, ki lahko služijo za represijo, se pravi za zatiranje pluralizma in svoboščin, ki izvirajo iz človekovih pravic. Takšna določila so za naš sistem in zakonodajo še posebno nečastna. Če naj bo nova ustava korak naprej k demokratizaciji, mora bolj kot doslej onemogočiti zakone in postopke, ki so v očitnem nasprotju s človekovimi pravicami.

8. Temelj javne oblasti je v sodobni miselnosti volja ljudstva. To nikakor ni v nasprotju s svetopisemsko mislijo, da je oblast od Boga. Od Boga je namreč oblast, ki zagotavlja resnični blagor vseh. Tega pa ni brez spoštovanja človekovih pravic. Med nje sodi tudi pravica državljanov, da imajo dejansko možnost izbiranja in nadzora nosilcev oblasti. Tudi zadnji koncil terja »za vse državljanje brez razlike enako možnost, da so stvarno, svobodno in dejavno udeleženi tako pri postavljanju pravnih temeljev državne skupnosti kakor tudi pri vodstvu države in pri določanju območja in ciljev

raznih ustanov ter pri volitvi voditeljev« (CS 75.1). Ta zahteva pa je v sedanjem trenutku sprejemanja ustavnih sprememb še posebno aktualna. Oblast je dolžna omogočiti vsem članom družbe zadostno obveščenos o tem, kaj ustavne spremembe vsebujejo za prihodnost, in jim dati možnost, da ob tem uveljavijo pravico biti »stvarno, svobodno in dejavno udeleženi pri postavljanju pravih temeljev državne skupnosti«. To pa je po vsebini pravzaprav isto kot referendum, ki ga nekateri že zahtevajo. Vsekakor je moralno nedopustno, da se ustava spremeni brez jasno izražene volje večine članov našega naroda ali celo proti njej. Komisija podpira vse, ki si prizadevajo za to, da se v ustavnih določilih izrazi dejanska in večinska volja našega naroda, in spodbuja k temu tudi druge člane Cerkve.

9. Nadalje zahteva obramba človekovih pravic ustrezno zakonodajo in od politike neodvisno sodstvo. Zakonodaja je ustrezna, če je nedvoumna in zgrajena na načelih, ki jih vsebujejo človekove pravice, in te pravice ščiti. Sodstvo je neodvisno, če nanj ne vplivajo interesi oblasti, temveč se ravna edinole po zakonu, ki mora veljati za vse člane družbe enako. Zahteve po tako imenovani »pravni državi« so zato upravičene in jih je treba podpirati.

10. Med bistvene poteze demokratične družbe sodi tudi jasno izražena pravica do svobodnega in miroljubnega zbiranja in združevanja. Z moralnega vidika ni posebej nobenega opravičila za obstoj monopolnih organizacij. Mednarodni dokumenti o človekovih pravicah izrečno omenjajo pravico do ustanavljanja sindikatov. Tudi ni nobenega moralnega opravičila za prepoved javne in organizirane dobrodelne dejavnosti Cerkve.

Zavedamo se, da je demokratizacija in splošno izboljšanje družbenih, gospodarskih, kulturnih in političnih razmer dostojnega človekovega življenja trajen proces. Poudarjamo pa, da je dosledno spoštovanje človekovih pravic njegova nepogrešljiva sestavina. Po besedah II. vaticanskega koncila je »zaščita in pospeševanje nedotakljivih človekovih pravic bistvena dolžnost vsake svetne oblasti« (VS 6). Žal moramo ugotoviti, da so v tem pogledu

IZ AMERIŠKEGA
TISKA:

Poročilo iz Ljubljane
(William Eckinson, dopisnik uglednega bostonskega dnevnika The Christian Science Monitor, je nedavno obiskal Ljubljano, odkoder je svojemu listu poslal naslednje poročilo):

Ko je Mihajl Gorbačov obiskal Jugoslavijo, piše dopisnik Eckinson, je lahko v izlozkih knjigarn opazil svojo knjigo Perestrojka; zraven nje pa prevod avtobiografije Leeja Iacocce, direktorja ameriškega avtomobilskega koncerna Chrysler. Dnevno časopisje je poročalo o Gorbačovovem obisku, obenem pa prinašalo dolge članke o demonstracijah Armencev v Sovjetski zvezi.

"Gorbačov in njegova glasnost sta le kozmetika", je izjavil ameriški dopisnik glavni urednik Mladine Robert Botteri. "Mislim, da ne bi noben voditelj v sovjetskem bloku trpel naše vrste tiska."

"Jugoslovanom glasnost ne pomeni le odkritega razpravljanja o vladnih ukrepih, temveč tudi njihovo kritiko", piše Eckinson. S tem v zvezi omenja članek, ki je izšel v Mladini preteklega meseca. V njem je avtor napadel zveznega sekretarja za obrambo Branka Mamulo kot trgovca smrti, češ da je med nedavnim obiskom v Etiopiji prodajal lačnim Etiopcem orožje namesto hrane. "Pokažite mi katerokoli državo v Zahodni Evropi, kjer bi bili državni funkcionarji izpostavljeni takšni kritiki", je dejal dopisnik Politike Božidar Dikič ameriški novinarju, "ali pa državo, kjer lahko občila do takšne stopnje naelektrizirajo javno mnenje".

"Brez tiska ne bi afera Agrokomerc nikoli prišla na dan", je omenil nek zahodni diplomat dopisniku bostonskega dnevnika Christian Science Monitor. "Kadar začno novinarji pozivati neizvoljene funkcionarje na odgovornost, za njihove akcije lahko govorimo o važnem napredku na področju človekovih pravic. Če bi bil pred desetimi leti časopis objavil nekaj, kar Titu ni ugajalo, bi za dostoval samo en telefonski poziv redakciji. Toda danes ni v jugoslaviji nikogar, ki bi lahko z enako avtoriteto dvignil slušalko", je zaključil zahodni diplomat.

"Po Titovi smrti", pripoveduje sodelavka Teleksa, Mojca Murko, "nam je ostala žalostna dediščina: 20 milijard dolga, visoka inflacija in visoke obrestne mere. Nemogoče je, da novinarji ne bi opazili teh nesrečnih okoliščin. Mitja Meršol, novinar Dela, pa se spominja prvega članka, ki ga je napisal brez samocenzure. Ogorčen zaradi gradnje še enega velikega spomenika Titu, je zapisal, da je nespodobno slaviti človeka, kot da bi bil polbog. Najmanj, kar sem pričakoval po tem, je bil ukor, največ pa uradna obtožba", se Meršol

Dalje na str. 5

predlagane ustavne spremembe nedostopne. Tudi ne odstranjujejo nedostopnosti, ki jih vsebuje že dosedanja ustava, ko po eni strani človekove pravice priznava, po drugi pa jih z nekaterimi določili omejuje. Če naj sedanje spreminjanje ustave pomeni korak naprej v demokratizaciji, potem za to ni druge poti kot dosledno upoštevanje vseh človekovih pravic.

V Ljubljani, 11. marca 1988

Komisija Pravičnost in mir pri Slovenski pokrajinski škofovski konferenci
Prof. dr. Anton Stres,
voditelj

OTOK SVOBODE

Svetovno znana revija Newsweek (Internt.) je 21. marca t.l. posvetila Sloveniji skoraj dve vidnejši strani (10&11) To je presenetljivo, saj so dosedaj tako ugledne revije običajno, če sploh, omenjale Slovenijo le s kakim stavkom, ali celo s par besedami, ko so pisale o Jugoslaviji. Naslov tega članka, ki prinasa tudi dve fotografiji (eno iz ljubljanskega trga, drugo o demonstraciji proti jedrni energiji iz Velenja), je "Otok Svobode".

Poleg že splosno poznanega statističnega pisanja v svetovnem tisku o inflaciji (180%), mednarodnem dolgu (nad 20 milijard dolarjev), brezposelnosti (v Jug. 14% v Sloveniji pa 0%), o devizah, (Slovenija z 8% previvalstva Jugoslavije pridela 20%GNP in 25% trde valute.) "Čeprav nikoli niso imeli nezavisnosti, so Slovenci, ki so po večini katoličani, zelo ponosni na svojo dediščino in na svoj jezik". Zato so postali zlasti zadnje čase zelo glasni in zahtevajo odgovore od komunistične partije in od vojaških oblasti, odkod dolg 20 milijard in zakaj prodajati orožje namesto kruha deželam Tretjega Sveta? Zlasti jih boli dejstvo da so Slovenci, ki so zdaleka najbolj gospodarsko razvita republika in kulturno najbolj navezana na Zapadno Evropo) zadnje leto izgubili relativno visok življenjski standard, ki je bil v 70-ih 80% avstrijskega, a je danes zdrknil na komaj 40% standarda sosedov na severu. To pa predvsem

radi tega, ker Beograd vstraja, da se državni dohodki delijo z manj ravnimi (a tudi manj proizvajalnimi! op.ur.) republikami in morajo zato Slovenci podpirati ne-rentabilno, ali celo korumpirano (Agrokom!) industrijo na jugu. Anketa javnega mnenja je namreč lansko leto odkrila, da je 53% Slovencev mnenja, da bi Slovenci lahko obstojali izven jugoslovanske federacije.

Ta sentiment nezadovoljstva je viden zlasti pri pisanju revij, kot so Nova Revija in Mladina in drugih, v katerih pisци zahtevajo politično svobodo, svobodno trgovanje in zasebno lastnino ter kritizirajo vse vprek od Titove šafete do Mamulove korupcije.

Pisec tega članka, Andrew Negorski, Američanec, se je mudil v Sloveniji v času Gorbačevega obiska v Jugoslaviji, ko je Sovjetski voditelj hotel na lastne oči videti, kam gre Slovenija.

Mrzlično reševanje ekonomske krize v Jugoslaviji, v času, ko ta poskuša dobiti nove kredite za odplačevanje dolg, je povzročilo nakupovanje zalog, (kot se jih spominjamo iz časa tik pred zadnjo vojno). Posledica tega nakupovanja je nenadno pomanjkanje življenjskih potrebščin kot mesa, kave, cimenta, obleke, pralnih praškov in še posebej zdravil, poroča Reuter. Zdravstvene institucije so nanreč nakopičile \$280 milijonov zgube v letu 1987 in jim zato nihče več ne da kredita.

MIG-29 na razstavi: Na vojaški letalski razstavi blizu Beograda je bil na vpogled tudi eden izmed 16-ih MIG-29, ki jih je Jugoslavija kupila od Sovjetske Zveze lanskega decembra. Zanimivo bi bilo vedeti proti komu naj bi se ta letala borila?

O narodnem izdajstvu

No, končno se je začelo! Ne bomo več sadili rožic! Stvari bomo imenovali s pravim imenom. Moj predsednik SZDL, tov. Jože Smole, me je opogumil. Zato izjavljam naslednje. Vsi, ki so mene, moje otroke, vnuke in najbrž še pravnuke, zadolžili tako, da bomo z obrestmi plačali kar 100 (sto) milijard dolarjev dolgov, so narodni (vele)izdajalci.

Meni je vseeno ali so živi ali mrtvi, še na položjih ali pa ne več, ali so to počenjali zaradi neznanja ali pokvarjenosti, ali iz malomarnosti ali za osebne koristi. Pravim, meni je to vseeno, prosim pa zveznega javnega tožila in vse ostale tožilce, naj začnejo pregon.

Dol z narodnimi izdajalci!

MARKO PETROVIČ.
'Ul. borcev 37,
Maribor

Delo 22. marca 88.

ZAVESE SE TRGAJO, RESNICA PRIHAJA NA DAN

Pogovor z ljubljanskim škofom dr. Stanislavom Leničem. Škofa so intervjuvali Dimitrij Rupel, Joze Snoj in Spomenka Hribar.

Na izrecno vprašanje: Ali ni bilo možnosti, da bi Cerkev sodelovala z OF in zakaj je ni bilo, je škof dr. S.Lenič odgovoril:

Ali ni bilo možnosti, da bi Cerkev sodelovala z OF? Zakaj je ni bilo?

Mislím, da pri nas ni bilo možnosti, da bi Cerkev sodelovala z OF uradno, predvsem zaradi stališča partije ne. Saj vemo za kasnejši razvoj, za Dolomitsko izjavo itd. Predvsem pa vemo, kaj je bilo tisto pomlad leta 1942, ko so se začele vaške straže, kako so pripadniki OF pobili toliko dobrih ljudi po naših vaseh po Dolenjskem, toliko dobrih laikov in duhovnikov.

Lahko Vam zagotovim, da nisem bil nikdar na nobenem sestanku, kjer se je pripravljala ustanovitev t.i. bele garde. Toda bil sem priča-opazovalec dogodkov, ki so se takrat dogajali, in lahko rečem eno: Cisto gotovo nikoli ne bi bilo ne vaških straž ne bele garde in ne kasneje domobranstva, če ne bi bilo tega krvavega začetka; pobiti vse morebitne svoje nasprotnike in potem lepo nemoteno vladati. To je bil glavni nagib, glavni motiv za odklonilni odnos Cerkve do OF.

Rožman mi je osebno pripovedoval, kako je nekoč ves razdvojen ob vsem hudem, kar se je dogajalo s strani okupatorja in s strani OF, bil v Rimu pri papežu Piju XII. in mu vse to razložil ter mu rekel, da ima namen, da bo v ljubljanski stolnici javno obsodil tako delo OF, namreč te »morije«, kakor tudi vse krivice, ki jih dela okupator nad našim narodom. Takrat mu je menda Pij XII. rekel takole: »Presodite. Zdaj ste edini človek, na katerega se v Vaši pokrajini obračajo ljudje in jih rešujete in jim pomagata. Če boste to storili, boste v najboljšem primeru internirani neke v Italiji in ne boste mogli storiti ničesar več za svoje ljudi.« Rožmanu je bil to nekako jasen namig: Ostani in tam, kjer si, rešuj in delaj. Mislím, da je to nekak odgovor na vprašanje, ali res ni bilo nobene možnosti sodelovati z OF.

KNJIŽEVNI LISTI DELO 10.marca 1988

Ugovori in pripombe

Komu se imamo zahvaliti za svobodo?

Matej Bor modruje o slovenskem javnem mnenju, ko je kar 53% vprašanih odgovorilo, da bi Slovenci bolje živeli zunaj Jugoslavije. Pravi, da podatek ni razveseljiv, da pa bi bil odgovor drugačen, če bi tudi vprašanje zastavili drugače: »Ali bi bili pripravljeni za večji osebni standard žrtvovati slovensko obalo in morda celo Primorsko?« S tem skuša avtor uveljaviti stališče, ki ga je pogosto slišati z juga in ki bi se poenostavljeno glasilo takole: Slovenci ste pridni delavci in dobri gospodarji, niste pa vojniki in politiki. Mi smo vas osvobodili, mi vas bomo branili, mi vam bomo vladali, vi pa boste delali. To je fama, ki jo nekateri vztrajno širijo, ki pa ne ustreza resnici.

Matej Bor in še mnogi z njim bi se morali najprej vprašati, zakaj bi toliko Slovencev raje živelo drugje, ne pa v Jugoslaviji, saj resnično ne poznamo šovinizma, spoštujemo druge narode in njihovo kulturo in se nikoli nismo poskušali širiti na tuj račun. Nas je za kaj takega tudi premalo.

Slovenci smo se dvakrat pridružili Jugoslaviji, po želji naroda ali po volji njihovih pastirjev, in obakrat smo bili ogoljufani. Prvič po prvi svetovni vojni, ko so naši voditelji, ogroženi od germanstva, pričakovali, da bo slovenski narod našel svobodo v okrilju kraljevine SHS. Prišli pa so z dežja pod kap. V dunajskem parlamentu so Slovenci vsaj govorili lahko slovensko, tujo vojsko so služili v znanem regimentu kranjskih Janezov, kjer je bil občevalni jezik slovenski in je bila taka tudi himna tega polka: Regiment po cesti gre ... Malo, toliko kot nič. Kralj Aleksander I. pa jim je vzel še to. Niti Slovenci niso bili več, so postali samo Jugoslovani iz Dravske banovine. Da ne navajam še drugega!

In drugič po drugi svetovni vojni, ko smo se Slovenci združili v Osvobodilni fronti in se uprli okupatorju, ko smo imeli prvič v zgodovini svojo vojsko s svojimi častniki in slovensko komando, vojsko, ki se je končno borila za slovenske, za naše interese, ki je bila naša. Bil sem zraven, bil sem med navdušenci, ki smo govorili po vaseh, ki smo oznanjali na mitingih preobrazbo, kakršno je doživel slovenski narod, ki smo jo objubljali, ki smo sami čakali na svobodo. A je prišel konec vojne in smo bili ob vse. Izgubili smo Osvobodilno fronto, ki so se nekateri naši voditelji kar sramovali, izgubili smo vojsko, čeprav so se nekateri (n. pr. Dušan Kve-

V zadnji številki književnih listov (3. marca 1988) se je Matej Bor pod naslovom PRED NOVIM PLENUMOM KULTURNIH DELAVCEV OSVOBODILNE FRONTE na široko razpisal o nekaterih vprašanih slovenstva in se skliceval pri tem na nikogar drugega kot na »starega Župančiča«. Sam nikoli nisem sodeloval na takem plenumu, zato o njem ne morem govoriti. Vendar se tudi Matej Bor v svojem zapisu manj ukvarja s plenumom, več pa z vprašanji, ki so splošnega in življenjskega pomena za Slovence. Verjetno se bo oglašil še kdo, ki se ne strinja z njim, zato se omejujem na eno samo trditev, ki me je prizadela.

der) do konca upirali izpolniti usoden ukaz vrhovnega štaba. Na koncu so morali kloniti pod pritiskom jugoslovansko usmerjenih slovenskih politikov (n. pr. Edvard Kardelj in Boris Kidrič).

Osvobodili so nas naši bratje. Kakšna je bila ta osvoboditev, sem okusil v rodnem mestu. Okupatorji in njihovi pomagači so bili že pregnani, mesto je bilo že polno domačih partizanov, v vseh hiš so visele naše zastave, v vseh cerkvah so potrkavali, ko je po dveh dneh prikoralaka proletarska brigada z juga in »zavzela« mesto. Takrat se o bridkih izkušnjah meščanov ni smelo govoriti. So nam rekli, da je treba »razumeti«, da je treba potrpeti zavoljo »bratstva in edinstva«. Pa smo razumeli in potrpeali in tudi danes ni treba pogrevati izkušenj z bratsko folkloro, ki so že zgodovina. Moti me pa, da se nekateri še danes sklicujejo na dvomljive zasluge, ko so nas »osvobodili«, in da pričakujejo hvalenost za to. Da jim pritrjujejo celo nekateri Slovenci, ki so preveč zlahka pozabili na Osvobodilno fronto in slovensko vojsko, ki so odpisali vse, česar nočejo slišati oblastniki v Beogradu (ne srbski, jugoslovanski, se pravi tudi naši).

In končno naša obala in čela Primorska, ki skrbita Mateja Bora. Kje so dokazi, da bi ju Slovenci izgubili, če ne bi živeli v okviru Jugoslavije? Jih ni, so samo govornice, ugibanja. So pa še druge, ki pravijo, da Slovenci po prvi svetovni vojni ne bi izgubili Koroške, če našim nasprotnikom ne bi pomagala folkloro takratne srbske vojske na zasedenih ozemljih. In so govorniki, ki

pravijo, da bi dobili Slovenci tudi Gorico in Trst, če bi ne bilo jugoslovanske politike, ki se je vdinjala sovjetom. Da so zgodnji zavezniki podprli italijanske zahteve proti slovenskim samo zato, ker so hoteli zavezati prodor boljše vzhoda na zahod. Da ne govorimo spet o »folklori«, ki so jo bile polne tržaške ulice. To ni glas reakcije, so spomini Valentina Tratnika (Danes jaz, jutri ti), nekdanjega partizana in povojnega aktivista v Trstu, ki se je bojeval za priključitev mesta k Jugoslaviji in je zardeval ob dogodkih, ki jih ni mogel opravičiti niti med privrženci.

Kaj bi bilo s Koroško, kaj bi bilo s Primorsko, če ...?

Vse to so ugibanja, ki jih lahko zanemarimo, ker se tisti časi in tiste možnosti ne bodo ponovili. Še bolj nesmiselno pa je dokazovati, da se imamo Slovenci samo Jugoslaviji zahvaliti, ker nekateri primorski rojaki žive v naši republiki. In če se nekateri Slovenci ne počutimo varni v mejah države, ne katero smo obsojeni, če smo nacionalno ogroženi, če menimo, da preveč narodnega dohodka odteka drugam, ko doma ne moremo zadostiti potrebam lastnega zdravstva, šolstva, kulture, če se nam je uprlo štiridesetletno izkoriščanje, naj bi se naši politiki drugače zamislili nad tem. In vsaj tisti, ki so doživeli osvobodilno borbo, bi se lahko včasih spomnili načel, na katera je prisegala Osvobodilna fronta in vabila z njimi Slovence v svoje vrste.

IVO ZORMAN

Slovenci hočejo svojo državo na podlagi samoodločbe

S svojim skrajno kritičnim in zapletenim položajem Jugoslavija vzbuja zaskrbljujoče in mračno zanimanje svetovne javnosti, ki jo še posebej skrbi nedavni nastop slovenske inteligence. Tako so ljudje, doma in inozemstvu, vsak dan bolj zaskrbljeni nad njeno bodočnostjo. V takem kritičnem razvoju je nastop slovenske marksistične inteligence vsekakor eden izmed najbolj zanimivih in nepričakovanih pojavov. Splošno je znano, da vse od nastanka (prve) Jugoslavije glede te države Slovenci niso nikdar prišli do tako glasnih in negativnih zaključkov (če izvzamemo pojav Slovenske Izjave, bolje poznane kot Slovenske punkcije v letih Aleksandrove diktature, op. prev.), vsekakor ne v javnosti. Izid Nove Revije šte. 57, februarja 1987. spada torej med eno izmed zgodovinskih trenutkov slovenske družbe in slovenske inteligence. V enem samem zvezku na nekaj sto straneh nastopa šestnajst slovenskih izobražencev z enim samim ciljem: končno obdelati in izdelati Nacionalni program Slovenije z odnosom na nekdanjo in sedanjo Jugoslavijo, poudarjajoč pri tem globoko zmoto ostvarjanja prejšnje in sedanje skupne jugoslovanske države, v kateri so - z izjemo srbstva - vse ostale narodnosti ostale še vedno prikrajšane za svojo ne samo narodno ampak tudi državno neodvisnost. Pod težo takega spoznaja, da ne rečemo razočaranja, slovenska marksistična inteligenca vidi edino možen izhod le v ostviritvi neodvisne države Slovenije preko neodtujljive samoodločbe.

Ko vzamemo v poštev analize celotne šestnajststotice strokovnjakov v vprašanih nastajanja Jugoslavije na osnovi komunističnega prevzemanja oblasti, naletimo na neverjetno okolnost, da se vsi sodelavci (Nove Revije, op. prev.) opirajo na Hegla, Marksa in svojega lastnega rojaka Kardelja.

V prvi važni razpravi **Tine Hribar** pravi, da, ko Hegel trdi, da je narod - Volk - šele začetek razvoja nacije in pa, da niti narod niti nacija nista popolna, dokler si preko tega razvoja narod-nacija ne ostvari države. Z ostviritvijo države se ostvari tudi suverenost naroda. Med tem "suverenost slovenskega naroda" do sedaj nikdar ni bila ostvarjena in niti ne obstoji. "Če Slovenija kot republika, kot *res publica* v svoji državnosti temelji na suverenosti slovenskega

naroda in ljudstva Slovenije, potem SRS vsekakor ni slovenska država niti Slovenci nismo suverena nacija". Pisatelj popolnoma pravilno ugotavlja, da je slovenski narod neka "nadtvorba jugoslovanske države". Kajti "suverenost nacije izhaja iz avtonomije ljudstva, iz človekove naravne pravice, oprte na naravno pravo. Iz celotnega sklopa Hribarjevih postavk, da niti slovenski narod v celoti niti noben posamezen Slovenec nista v stanju se razvijati, v kolikor "preko samoodločitve slovenskega naroda in njegovih poedincev ne ostvari svoje neodvisnosti."

Ivan Urbančič izhaja iz stališča, da sedanja globinska kriza Jugoslavije predvideva perspektivo "konca nacije" in nadaljuje: "Izginiti kot narod, pomeni končno izgubiti se v zunanjem svetu z bolečino svoje izgubljenosti, tujstva in ničnosti". Sklicujoč se na dejstvo, da "mora Slovenija pomagati razvitim republikam, to v sedanjih etatičnih merilih jugoslovanske etatičnega sistema pomeni, da nas Slovence ta naša prednost vodi v nacionalno katastrofo". Urbančič se dotakne tudi Memoranduma srbske akademije in trdi, da "srbski nacionalizem ni dovolj daleč od domišljije, da je srbski narod kot najštevilnejši nosilec unitarizma in da je ta prav zaradi te okolnosti edini legitimen, z ozirom na to, da se v Memorandumu "mešajo vidiki srbskega nacionalizma, jugoslovanskega nacionalizma, unitarizma in zato tudi nacionalnega jugoslovenarstva." Poleg vseh ostalih Urbančič dvomi: "Reči bi morali naslednje: Mi Slovenci se nismo združili z drugimi jugoslovanskimi narodi v skupno državo zato, da bi v njej izgubili svojo narodno samobitnost in narodno identiteto, ampak zato, da bi oboje ohranili". Z eno besedo, tudi Urbančič je prepričan, da bistveni in osnovni pojem Slovenije kot naroda odмира v unitaristični Jugoslaviji. Med tem, ko Urbančič poudarja, da se odmiranje Slovenije razvija v premoči izključno srbske vojske v Sloveniji, obenem primerja tudi okupacijo slovenskega jezika po "srbohrvaščini". Tu bi bilo potrebno poudariti tudi, da tudi Hrvati odklanjajo "srbohrvaščino" in jo imajo prav tako za napad na avtentičnost hrvatskega jezika. Urbančič poudarja potrebo, da se "slovenski narcisizem" osvobodi

svojih bolehnosti in jih nadomesti z realizmom; prav isti nasvet bi mogel veljati tudi za "hrvatski narcisizem".

Spomenka Hribar daje naslednjo sliko Partije: "Partija je nad zakonom in izven zakona. Razumljivo je, da ima to daljnosežne posledice... Tako npr. sta načelno nemogoči pravna država in civilna družba; njih avtonomija ne obstoja. Vsaka zakonodajna mera je "smešna opereta".

Alenka Goljevšček v svoji viziji vidi, da ni "Slovenije kot samostojne države s svojimi lastnimi oblastnimi organi in s svojo lastno vojsko, s pravico do samoodločbe ter s pravico odcepitve in združitve z drugimi narodi ali državami. Vztrajanje pri teh pravicah ni nikak nacionalizem niti separatizem, ampak je to le osnovna oz. temeljna bivanjska pravica slehernega naroda, tudi slovenskega".

Joža Pučnik nam pove nekaj zelo tehtnega: "Neodtujljiva je pravica vsakega naroda, da je suveren, da si ustanovi svojo lastno državo in da oboje brani pred napadi kakršnihkoli ideoloških in velikodravnih poskusov. Pri tem je popolnoma brezpomembno, če gre za obrambo proti ideologijam črne, rdeče ali zelene internacionalne ali proti veldržavnosti germanizma, panslavizma ali pa tudi jugoslovenstva. Edina pot je suverenost, državnost in odločna pripravljenost". In končno še: "trezno in skrbno moramo razkrivati in opuščati vse mitose slovanstva, jugoslovenstva, skupne zgodovine (ki je tudi nikdar ni bilo.), skupne usode, (ki bi morda še nastala), skupno preleto krvi (kri se preliva prekletu posamično), ker je vsako življenje individualno. Vse to je zdaleč bolj produktivno za realne in svobodne procese kot so pa iluzije".

Prav poseben in pomemben poskus ostviritve pravne ureditve Slovencev kot naroda je prispeval **France Bučar**; poudaril je, da do tega vse do danes ni prišlo zaradi državne uprave, ki je skrbela izključno le za "koristi srbske čaršije"; - Za razpad Jugoslavije (prve, op. prev.) ima največ zasluga srbska vojska klika, ki se je nagnsko naslanjala na državni udar 27. marca 1941. Med Slovenci je neprestano naraščalo prepričanje, da v taki

državi za slovenski narod ni prostora. Med Slovenci se je vedno pojavljala zavest o relativni ureditvi in evropejstvu stare Avstrije, ki je med Slovenci (tudi še med drugo vojno) vedno bila močno navzoča. Dalje: "Ideja unitaristične jugoslavije je povsem mrtva med onimi emigrantskimi političnimi krogi, ki prihajajo na dan z vedno novimi načrti, kako bi namesto komunistične Jugoslavije obnovili staro Jugoslavijo. Najzgovornejši dokaz za to je dejstvo, da se še danes, po štiridesetih letih ne morejo sporazumeti, kakšna naj bi ta Jugoslavija bila. Nesporo je samo to, da taka kot je Jugoslavija bila do sedaj, v bodoče ne more več biti". V nadaljnjem razglabljanju o tem, kakšna bi Jugoslavija mogla in kakšna ne more biti, Bučar zaključuje: "Če sprejmemo ugotovitev, da Jugoslavija kot unitaristična država ni več mogoča, kakor to potrjuje vsa njena dosedanja zgodovina, kakor tudi spoznanje vseh njenih dosedanjih političnih faktorjev in povzruha še načelne razlike o njeni družbeni ureditvi, potem iz gornje analize jasno sledi, da Jugoslavija ni več mogoča niti kot federativna država, ker je federativnost samo ena izmed oblik unitarizma".

Končno **Peter Jambrek** ugotavlja, da mora slovenski narod biti "subjekt pravice do samoodločbe". V vrsti vseh onih, ki so v modernih časih zagovarjali samoodločbo narodov, našteva Woodrow Willsona, Lenina, Kreka in celo Kardelja-Speransa z naslednjim zaključkom: "Za slovenski narod ima Jugoslavija pomen samo v toliki meri, v kolikor so v njej zagotovljeni Slovincem enakopravnost in zaščita njihove nacionalne neodvisnosti kakor tudi možnost za njegov skupni družbeni napredek." Pisec pri tem navaja nekaj osnovnih elementov v vprašanju obstoja samostojnosti in to po shemi teoretika Ernesta Petriča:

1. pravica naroda in domovine obsega 2. pravico do odcepitve in do vzpostavitve neodvisnega političnega položaja; 3. pravico do združitve oz. pridružitve; 4. odločitev za širšo ali ožjo avtonomijo znotraj določene države (to je pravica "notranje ureditve"), k čemur teži zavarovanje manjšin; 5. pravico do oboroženega upora in mednarodne pomoči ljudem, ki jim je zanikana pravica do samoodločbe; 6. pravico naroda do samostojnega odločanja tako o svoji gospodarski, družbeni, politični in kulturni ureditvi kakor tudi o razvoju".

Obrazložitev teh zgodovinskih temeljnih načel, na katerih se more sleherni narod predstaviti in potem izgraditi v narodno, nacionalno in državno neodvisnost kot edino možnost obstanka kategorikoli naroda, je izzvalo velikansko zanimanje ne le pri Slovencih in pri ostalih narodih in narodnostih v Jugoslaviji, ampak tudi v svetovni javnosti. Če vzamemo v poštev napore za samostojnost pri Hrvatih v sedemdesetih letih in vse drugo, kar je do sedaj znanega o Hrvatih in to povežemo s temi slovenskimi izjavami, pomeni to, da je nastopil čas zgodovinskega preloma. Memoranduma srbskih akademikov ni mogoče povezati niti z izjavami Hrvatov v sedemdesetih letih, niti s sedanjimi slovenskimi v februarju 1987, ker v Memorandumu v glavnem izstopa znana velikosrbska težnja po absolutni nadvladi Srbov in srbstva v Jugoslaviji, dočim sedanja slovenska in prejšnja hrvatska izjava težita za samoodločbo na poti ostvarjanja državne neodvisnosti.

Stališče Slovencev je vsekakor najnovejši pojav ne le v zgodovini Jugoslavije vse od njenega nastanka, ampak tudi v zgodovini slovenskega naroda, ki se s ciljem ostviritve boljše in srečnejše narodne sedanjosti in bodočnosti pojavlja v zgodovini obstoja države Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tako bodočnost je mogoče doseči edino z ostviritvijo neodvisnih držav Slovencev, Hrvatov in Srbov in to na način mirnega razhoda in ureditve obstoja držav na podlagi ljudskih sosedskih odnošajev, kakršni obstojajo med skandinavskimi državami in tako zamenjati politiko Balkana s politiko Baltika. Bogdan Radica

Po Hrvatski reviji 37/3
priredil D. M.

Nedeljski dnevnik piše da v Ljubljani pripravljajo izdajo "Zbranih del Edvarda Kardelja". Vabijo na prednoročbo. Uradno ima partija 114.000 članov. Povabilu na predprodajo se je odzvalo 8 oseb. Knjige so v Sloveniji zelo drage!

MLADINA poroča 27. maja, da je po najnovejših raziskovanjih Ruplevega Instituta nacionalni sestav Zveze Komunistov (ZK) Slovenije naslednji:

1.	Muslimanov	37%
2.	Šiftarjev	14%
3.	Črnogorčev	8%
4.	Hrvatov	8%
5.	Srbov	7.5%
6.	SLOVENCEV	4.6%
7.	Ostalih	19.9%

Po tej študiji bi bilo torej v Sloveniji nekaj nad 5000 Slovencev z rudečo izkaznico!

Učiteljica STM v šoli sprašuje: "Otroci, naštejte mi nekaj državnih sovražnikov!"

"Džilas," zakliče Peter.

"Rankovič," de Miha.

Učiteljica ju pohvali, nato pa hoče od Janezka slišati še za koga. Janezek se obotavlja, potem pa le izusti: "Josip Broz Tito."

Razred kar obnemi, učiteljica pa vzkipi: "Kako si drzneš reči kaj tega! Za to ne dobiš samo cveka, ampak tudi ukor. In tvoji starši naj se jutri zglasijo pri ravnatelju."

Janezek se skrušeno sesede nazaj v klop, na lice mu privrejo debele solze. Sošolec iz klopi pred njim pa se prihljeno obrne in mu škodoželjno zasika: "No, prav se ti godi, zakaj se pa utiš za naprej." Mladina 11. XII. 1987, 37. 42.

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italija, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba \$28.00, dvoposteljna soba \$39.00. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija včasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš čimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI!

PH-PALACE HOTEL, Corso Italiana 63

34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO 1

